

UTRIKESUTSKOTTETS BETÄNKANDE 12/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Sydafrika, å andra sidan, om ändring av avtalet om handel, utveckling och samarbete och med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 juni 2012 regeringens proposition om godkännande av avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Sydafrika, å andra sidan, om ändring av avtalet om handel, utveckling och samarbete och med förslag till lag om sättande i kraft av de bestämmelser i av-

talet som hör till området för lagstiftningen (RP 50/2012 rd) till utrikesutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- enhetschef Jorma Suvanto, utrikesministeriet.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att riksdagen godkänner det i september 2009 ingångna avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Sydafrika, å andra sidan, om ändring av avtalet om handel, utveckling och samarbete samt en lag om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som hör till området för lagstiftningen. Avtalet är till karaktären ett blandavtal, vars bestämmelser dels hör till medlemsstatens behörighet, dels till Europeiska unionens behörighet.

Syftet med ändringsavtalet är att uppdatera det ursprungliga avtalet och att möjliggöra ett djupare samarbete. Genom ändringsavtalet görs

det ändringar i bestämmelserna om ekonomiskt samarbete, utvecklingssamarbete och samarbete på andra sektorer. Den största ändringen är att det fogas vissa nya bestämmelser om politiskt samarbete till det ursprungliga avtalet. De nya bestämmelserna gäller bland annat millenniemålen, massförstörelsevapen, terrorismbekämpning, penningtvätt och finansiering av terrorism, bekämpning av organiserad brottslighet, handeldvapen och lätta vapen, legosoldater, samarbete i fråga om migration och internationella brottmålsdomstolen.

Parternas godkännande av ändringsavtalet sker i enlighet med deras egna förfaranden. Av-

talet träder i kraft den första dagen i den månad som följer på den månad då parterna har anmält till varandra att de nödvändiga förfarandena har

slutförts. Lagen avses träda i kraft samtidigt som avtalet träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Inledning

Avtalet är det viktigaste och största avtalet om handel, utveckling och samarbete mellan Europeiska unionen och Sydafrika (Trade, Development and Cooperation Agreement, TDCA-avtalet). Det trädde i kraft 2004 (FördrS 67 och 68/2004). De avtalade översynen av avtalet inleddes under ledning av EU-kommissionen redan 2006 och avtalet blev klart 2009. Syftet är att fördjupa samarbetet inom vissa områden och uppdatera avtalsförhållandena mellan EU och Sydafrika i överensstämmelse med internationella åtaganden och förpliktelser, exempelvis Cotonou-avtalet (FördrS 69/2005), FN:s millennienedeklaration och en rad FN-konventioner och FN-resolutioner. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner det ändrade avtalet.

Allmänt

I detta sammanhang noterar utskottet mer allmänt den potential som finns i utvecklingen och den ekonomiska tillväxten i Afrika. Det är angeläget att Finland och EU satsar på sina relationer till länderna i Afrika i ett brett perspektiv.

Enligt vissa uppgifter hör flera av dem till de snabbast växande ekonomierna i världen. Motorerna i ekonomin är själva befolkningen, snabb urbanisering, framgångsrik tekniktillämpning och bättre förvaltningskultur. Kinesiska investeringar och exploatering av naturresurser spelar en framträdande roll för utvecklingen. Kina har stärkt sin roll, inte minst inom olje- och gruvindustrin. Också telekommunikation och mobiltelefoner är viktiga för den ekonomiska tillväxten. I Afrika ökar mobilabonnemangen stadigt med 20 procent om året. Enligt vissa bedömningar har

banksektorn goda möjligheter att expandera till Afrika.

Befolkningsstrukturen är både en möjlighet och en utmaning för kontinenten och i framtiden kommer hälften av världens befolkningsrikaste ekonomier att finnas i Afrika. Befolkningen är ung om man jämför med Europa och Kina som åldras. Dessutom har Afrika mycket arbetskraft. I framtiden kan det gå så att den billiga arbetskraften lockar till sig produktion från åldrande asiatiska länder. En av de stora frågorna för Afrika är att kunna utnyttja humankapitalet på ett hållbart sätt. Afrika lider brist på utbildad arbetskraft. Här vill utskottet påminna om att uppskattningsvis vart tredje barn i Afrika söder om Sahara inte får gå i skola. Bristen på utbildad arbetskraft har bland annat lett till att företagen själva utbildar personal.

Många av tillväxtekonomierna i Afrika är beroende av basvaror och det gör dem sårbara för bland annat prisfluktuationer och globala ekonomiska kriser. Trots den ekonomiska tillväxten är flertalet av de afrikanska samhällena ojämlika. Frånvaron av infrastruktur är en av de största utmaningarna för den afrikanska ekonomin och det är ett viktigt område som länderna bör investera i.

Den ekonomiska tillväxten är beroende av hur stabila länderna är, påminner utskottet. Demokratiseringsutvecklingen ser lovande ut, men i till exempel Nordafrika och Sahelområdet är läget fortfarande instabilt och det är svårt att bedöma utvecklingen. Den arabiska våren har visat att det behövs omfattande förändringar för att få bukt med de sociala problemen, och ekonomisk tillväxt är bara en faktor. Utvecklingen mot demokrati och rättsstat är en väsentlig del av en hållbar utveckling i Afrika.

Detaljmotivering

Utskottet påpekar att Sydafrika spelar en framträdande roll för den ekonomiska integrationen av södra Afrika och i ett större perspektiv för hela kontinenten. Sydafrika har dock inte blivit en så stark ekonomisk och demokratisk motor som man tidigare utgick från. African National Congress (ANC) har varit vid makten i arton år och missnöjet med dess aktiviteter och insatser ökar. Landet har inte kunnat hålla fast vid sina procentuella tillväxtmål och det beror dels på det ekonomiska läget globalt, dels på dess långvariga strukturella problem. Tillväxtprognosen för Sydafrika är ungefär tre procent, vilket är lägre än tillväxtsiffrorna i södra Afrika och BRICS-länderna. Enligt vissa experter har regeringens skeptiska hållning till en del internationella företagsköp och debatten om nationalisering av gruvorna som ANC:s ungdomsfalang startat gett Sydafrika skamfilat rykte som investeringsland. Arbetslösheten är hög, bara 55 procent av befolkningen i arbetsför ålder har arbete och över hälften av befolkningen under 25 år är arbetslös.

EU är fortfarande Sydafrikas största handelspartner, men landet har intensifierat sina relationer med tillväxtekonomierna, särskilt med Kina. Sydafrika är den enda afrikanska staten som ingår i G20-gruppen. Det är EU:s viktigaste handelspartner i Afrika och kom på plats 17 för export och import 2010 bland EU:s handelspartner. Samma år gick nästan 30 procent av exporten till EU och drygt 30 procent av importen kom från EU. På senare år har importen till EU ökat samtidigt som varuutbudet har breddats. Handeln mellan Finland och Sydafrika har fortsatt att växa, men den har inte kommit upp till samma nivå som före den ekonomiska krisen. Finlands import (främst nickel) från Sydafrika har ökat de senaste åren och värdet uppgick till drygt 301 miljoner euro 2011. Däremot låg exporten på betydligt lägre nivå än före den ekonomiska tillbakagången. (Toppåret 2007 uppgick värdet på exporten till i runt tal 546 miljoner euro). En betydande faktor är att telefoner plus delar och tillbehör till dem har tappat ungefär en tredjedel sedan 2008. I och med att Finland är EU-stat bestäms våra relationer med Sydafrika i allt väsent-

ligt av TDCA-avtalet. De viktigaste av våra bilateral överenskommelser gäller dubbelbeskattning, främjande av investeringar och ömsesidigt skydd samt utvecklingssamarbete.

Enligt propositionen är ett av de primära målen med översynen av avtalet att revidera vissa av bestämmelserna om politiskt samarbete och att fortsätta liberalisera handeln. Bestämmelserna om handeln uteslöts dock vid förhandlingarna när Sydafrika anslöt sig till de samtidigt pågående förhandlingarna om ekonomiskt partnerskap (Economic Partnership Agreement; EPA) mellan EU och SADC-gruppen (Southern African Development Community) bestående av länderna i södra Afrika. Sydafrika ställde sig emellertid utanför EPA-avtalet som är den första fasen av det handelsavtal som EU och AKT-länderna förhandlade fram 2007. Förhandlingarna om Sydafrikas medverkan i EPA-avtalet är fortfarande oavslutade. Utskottet refererar här till sina tidigare ståndpunkter till EPA-avtalen (UaVX 8/2011 rd, UaVX 4/2010 rd) och understryker att förhandlingarna bör resultera i avtal som konsekvent och hållbart medverkar till att öka samarbetet mellan EU och u-länderna. Förhandlingarna bör särskilt fokusera på att avtalen förbättrar dels den territoriella integrationen, dels samarbetet mellan partnerskapsländerna.

Sydafrika är en av EU:s strategiska partner. EU har lyft fram att landet spelar en stor betydelse för hela kontinenten i partnerskapet och att det intar rollen som ankarstat i regionen. Utskottet hänvisar här till sitt förslag om utveckling av strategiskt partnerskap och mer ingående mål för enskilda länder (UtUB 3/2012 rd). Det är viktigt att parterna i det ändrade avtalet åtar sig att samarbeta för att bekämpa terrorism, penningtvätt och finansiering av penningtvätt, organiserad brottslighet, spridning av massförstörelsevapen, olaglig spridning av handeldvapen och lätta vapen och legosoldatverksamhet. Avtalet innefattar också samarbete om migration, inbegripet bekämpning av olaglig migration. Det är bra att avtalet tydligare understryker hållbar utveckling och att dialogen mellan EU och Sydafrika har kompletterats med teman som skälig arbetsmiljö.

Det ändrade avtalet bygger på fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (numera artikel 217 och 218 i EUF). Avtalet innehåller bestämmelser som ingår dels i unionens behörighet, dels i medlemsstaternas behörighet. Det är alltså ett avtal med delad behörighet (ett så kallat blandavtal) där både EU och medlemsstaterna är parter. Därför måste det antas av både EU och medlemsstaterna. I propositionen redovisar regeringen ingående varför avtalet kräver riksdagens samtycke och vilken behandlingsord-

ningen är. Avtalet kan godkännas med enkel majoritet och lagen om sättande i kraft av avtalet kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, enligt propositionen.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner avtalet i propositionen och

godkänner lagförslaget utan ändringar.

Helsingfors den 13 november 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Timo Soini /saf
vordf. Pertti Salolainen /saml
medl. Jouni Backman /sd
Christina Gestrin /sv
Pekka Haavisto /gröna
Ilkka Kanerva /saml
Ilkka Kantola /sd
Saara Karhu /sd
Mari Kiviniemi /cent

Katri Komi /cent
Johannes Koskinen /sd
Annika Lapintie /vänst
Maria Lohela /saf
Petteri Orpo /saml
Tom Packalén /saf
Aila Paloniemi /cent
Ben Zyskowitz /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Raili Lahnalampi.